

SZERKESZTŐI IRODA:
Balmazújváros-utca végén (Máriafly-ház) a hová a lap szellemi részét illető közlemények címzendők.
Az „ELLENZÉK” előfizetési díja:
Egy évre 16 frt v. 32 korona. Negyedévre 4 frt v. 8 korona.
Félévre 8 frt v. 16 korona. 1 hóra 1 frt 50 kr. v. 3 korona.
Egyes szám ára 5 kr., vagy 10 fillér.
Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.
Kéziratok nem adatkak vissza.

ELLENZÉK.

KIADÓ-HIVATAL:
Kolozsvárt, Belközép-utca 33-ik szám.
Egy négyszög centiméternyi tér ára 4 krajczár. Gyárosok kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek.
Reklam sora 1 forint.
Bélyeg-illeték minden hirdetés után 30 kr.
Hivatalos közlemények sora: 5 forint.
Nyilttérli cikkek: garmond sora után 20 krajczár fizetendő.

A „császár helyettese.”

Egyik nagy tekintélynek örvendő bécsi újság azt híreszteli, — s vannak a kik rögtön el is hiszik, — hogy az osztrák császártól a napokban „császári elhatározás” fog nyilvánosságra kerülni, mely nem kevesebbet, mint azt tartalmazza, hogy Ferencz Ferdinánd főherceg a — császár helyettese — néven fog nevezetetté válni.

Hozzá tesszük, hogy ez esetben a „császárnak” a hadseregben való helyettesítéséről van szó.

Hogy a bécsi lap értesülése alapossé vagy sem, azt ő tudja, de hát azaz a bécsi újságnak van ismerve, a mely e hirt világgá bocsátotta, s így tehát még is csak kell lenni valaminek a dologban.

E szerint tehát a „császár”, mint ilyen helyettes állit, a ki a hadseregben illető dolgokban helyette intézkedik, ha nem a hadsereg ügyeinek ellátása körül eljárjon.

Hát, hogy az uralkodó ily ügyekben segédet vesz maga mellé, esetleg olyat, a ki őt alkalmilag helyettesítse, hát ez ellen természetesen nem lehet kifogást tenni. A felség már hajlott kora ember, a kinek felette terhes a hadsereg ügyeinek legfőbb intézésével járó dolgokat egy magára végezni, s minthogy a trónörökösnek ugy is bele kell szoknia ebbe a mesterségbe, hát első sorban tényleg Ferencz Ferdinánd, mint a koronának első rendben várományosa van hivatalra arra, hogy megossza a felséggel azt a sok és terhes dolgot, mely az a vállára nehezedik és ugyan csak ő van arra is hivatva, hogy beletanulja magát abba a mesterségbe, a melyet trónra jutása esetén folytatnia kell.

Azon tehát senki még nem ütközik, ha Ferencz Ferdinánd főhercegnak az uralkodó tényleg ilyen előkelő szerepet szán.

Azon sem csodálkozhatunk, ha az immár 68 éves uralkodó megosztani igyekszik a rá háruló terheket és illetőleg a trón leendő tulajdonosát beleoktatni kívánja abba a tudományba, a melyet annak idején gyakorlatilag kell érvényesítenie.

Hogy most e helyen még is szóvá tesszük az ügyet, ez csak azért történik, hogy bizonyos fogalmakat igyekezzünk tisztába hozni, még mielőtt a közvélemény elfogadná a tényeket a maugott adott voltokban.

AZ „ELLENZÉK” TÁRCZÁJA.

1898. Április 1.

Visszhangok.

Irta: Emmerlingné Pittner Matild.

(Vége.)

Megvagyok lelkemből győződve továbbá arról is, hogy a női képzettségének előhaladt korában csak többet, jobbat, nemesebbet lehet várni, mint a mit a multban valóban vártunk. Ezen állításom bizonyítására az egyetemesen elismert és kétszázötven éves tapasztalatunk a multban képezték a női képzettségnek a fejlődését. Ezen állításom bizonyítására az egyetemesen elismert és kétszázötven éves tapasztalatunk a multban képezték a női képzettségnek a fejlődését. Ezen állításom bizonyítására az egyetemesen elismert és kétszázötven éves tapasztalatunk a multban képezték a női képzettségnek a fejlődését.

Arról van szó, hogy „császári elhatározás” (?) következtében fog Ferencz Ferdinánd főherceg a katonai ügyek intézésében a „császár helyettese” néven kinevezetetté válni.

Ergo a „császár” rendel magának „császári helyettes”-et. Hát mi ugy tudjuk, hogy a hadsereg intézménye az idő szerint még közös, vagy is ép ugy „császári”, mint „királyi”.

A legfőbb hadúr, a ki ennek a hadseregnek az élén áll, „császár és király” egy személyben és mint ilyen intézkedik a közös hadsereget illető dolgokban.

Maga a hadsereg hivatos elnevezése is magában foglalja a közös jellegét, a mennyiben benne van a cs és kir. jelző.

Ha tehát a legfőbb hadúr ebbeli minőségében helyettes állit, akkor azt nem „császári” elhatározással teheti, hanem császári és királyi elhatározással, mint a mely egyedül felel meg annak a közjogi helyzetnek, melyben a közös hadsereg áll Ausztria és Magyarország, mint két külön állam között.

Nem állithat a felség „császári” helyettes, mert hát a császár-király is egy személyben, s mint legfőbb hadúr, csak is ebbeli minőségében helyettesíthető Ferencz Ferdinánd, vagy bár ki más által.

Ha ez a hadsereg külön osztrák hadsereg volna, akkor természetesen nem lenne észrevételünk a császári helyettesítés ellen, de a mig ez az intézmény közös, addig követelnünk kell, hogy az intézmény elfogadott és törvényesen megállapított közjogi jellege minden vonalon megőriztessék.

Lehet különben, hogy a szóban forgó bécsi újság csak az osztrák császárt látja, de mi benne a magyar királyt is bírjuk és épen ezért megköveteljük, hogy a mit a hadsereget illetőleg is cselekszik, az megegyezzen a törvényekben statuált közjogi helyzettel.

Politikai hir.

Minisztartanács volt tegnap délután a kormányelnökségi palotában. A minisztartanács a delegációk előterjesztendő közös költségvetés előirányzatával foglalkozott, a melynek tárgyában vasárnap Bécsben közös miniszteri tanácskozást fognak tartani. A közös költségvetés legsúlyosabb részével, a hadügyi budgettel állott kapcsolatban Krieg-

hammer br. közös hadügyminiszternek nemrég Budapesten való időzése is. A mint híre járt, különösen a tengerészeti szükségletnek egyes tételeinél, jelentékeny kiadási többlettel készült fellépni a közös hadügyi igazgatás. Bizonyos hírek szerint az egész követelés 50 millió frtra rugna, melyet nagysága miatt több évre osztanának fel. A folytonos emelések mellett ezen a nagy összegen sem csodálkozunk a az engedelmis párt meg is fogja szavazni. Mi hallgassuk és fizessünk.

A császár helyettese.

A N. W. Tagblatt ahhoz a hírehez, hogy a király Ferencz Ferdinánd királyi herceget már legközelebb katonai ügyekben való képviselésével fogja megbízni, ma még a következőket jelentik:

A királyi herceg már jó ideje Bécsből való távolléte alatt is elintézte a királyi kormányügyek egy részét; rendszeres megkapta a fontosabb iratokat, a melyek őt az általi ügyek meneteléről s a kormányzati ügyek elintézéséről tájékoztatták. A királyi hercegnak a kormányügyekben való ezt a részvételét csak komoly betegsége és külföldön való tartózkodása szakította meg; azonban tavaly külföldről való megérkezése után, király újra hozzá utalta a fontosabb emeltt ügyeket és már több, mint hat hónap óta Ferencz Ferdinánd királyi herceg intőzi el mind azokat az ügyeket, melyeket Károly Lajos, mint a trónhoz legközelebb álló királyi herceg a királyi megbízásból szokott elintézni.

Ilyenek voltak a személyi ügyek, kérények, megdíjtást való folyamodványok, melyeket Károly Lajos királyi herceg a királyi képviseletében és az ő megbízásából intézett el és a melyek elintézése most Ferencz Ferdinánd királyi hercegre van bízva. Ezekhez az ügyekhez járulnak most még a katonai ügyek is, melyeket a királyi herceg, mint a trónörökösödési rend szerint a trónhoz legközelebb álló agnátus elintézni tartozik. Már néhány hét előtt elhatározták, hogy Ferencz Ferdinánd királyi herceg tavaszkor átveszi a bécsi gyaloghadosztály parancsnokságát, a király azóta még tovább ment s a királyi herceget a legfőbb katonai parancsnokságban való képviselést rendelte be. A királynak ezt az elhatározását holnap közlik a bécsi és budapesti hivatalos újságok.

A Bánffy-Pável pör.

N. Váradról írják:

Jogszkörtörökben lázas érdeklődéssel kísérték azt a százöt éves pört, mely nemcsak az érdekelt körök és családok kiterjedésénél, hanem tárgyánál és substrátumánál fogva egyike a legérdekesebb jogi eseteknek. — A nagyváradi kir. törvényszék dr. Tassy Pál elnöke alatt tegnap vette tárgyalás alá Pável Mihály gör. kath. püspöknek Bánffy György báró és társai ellen indított pörét. Az ügy előadója Mihályházy Kálmán bíró volt, a ki Pável Mihály püspök követelését megítélni javasolta.

Ugy a szavazóbíró dr. Kurovsky Fe-

rencz, mint az elnök dr. Tassy Pál az előadó javaslatához hozzájárultak s így Pável Mihály megnyerte a több, mint három száz ezer forint értékű pörét. Jegyző: dr. Thury Endre volt.

Az elfoglalt fenyesvek.

A pör előzményei a következők: A gróf és báró Bánffy családok osztatlan közös háva-i birtoka határos a gör. szert. kath. püspökség budurásai birtokával. A fontos határvilágosítások, az erdőben kölcsönösen okozott károk arra indították a két szomszédos birtokost, hogy egy választott bíróság útján állapítsák meg a határvonalat, azért, mert per útján évtizedek alatt nem jutottak volna megállapodásra. 1865-ben a választott bíróság össze is ült Hajdu Lajos, Bihar megye főispán-helyettesének elnöke alatt. Tagjai voltak: Nagy József és Hankovics József nagyváradi ügyvédek. A választott bíróság a határvonalat ideiglenesen megállapította az akkoriban föltűntetett határvonalat és ezt végre is hajtatták. A helytartótanács, mint a felségjogok gyakorlója az ítéletet jóváhagyta azzal a határozattal kijelentéssel, hogy a választott bíróság ítéletét jóváhagyja, ugy, hogy a használati jog a tulajdonjog sérelme nélküli állapított meg arra az időre, mig az országos bizottság a Erdély és Magyarország közötti határvonalat nem rendezi. Ezen ideiglenes megállapodásba a Bámfy uradalom bele is egyezett és azt végrehajtotta. Ez volt egyik főindoka a Bánffy-család tegnapi peresztésének.

Az Erdély és Magyarország közötti határvonal megállapítására sohasem került a sor, mert az unió kimondása által feleslegessé vált.

Igy azután a Bánffy-család 3000 hold fenyeszt és legelőt foglalt el a püspökség uradalmából és annak majdnem felét ki is vágatta a tulajdonos tiltakozása dacára, sőt a püspökségnek elfoglalt birtokain dolgozó munkásokat a Bánffy-család erdei kártétel miatt büntető eljárás alá vetette.

Pável Mihály püspök, midőn látta, hogy szép szerével nem tudja visszafoglalni a püspökség birtokait, 1894-ben pört indított a Bánffy-család ellen.

A per substrátuma a következő:

Követelte Biharvármegye Budurásza községhez tartozó s ugy a régi teleknyelvben, mint a kataszteri helyszínelés alapján tulajdonul felvett havasi fenyeserdő és legelő-területek határmezsgye vonalának megállapítását; s a mennyiben ezen területekből a Bánffy-család 1500 hold luczfenyőt kivágott és a területet kihasználta, 28,000 frt megbecsült kérés a felmerült költségek megtérítését.

Négy évig folyt a nevezetes per, melynek aktái külön szekerényt foglalnak el és a melynek minden mozzanatát főúri, főpapi és jogászai körökben rendkívül nagy érdeklődéssel kísérték, a mint azt a mult évben lefolyt hírlapi vita is bizonyította.

Az előadó Mihályházy Kálmán négy évig tanulmányozta a pert, az utolsó fél évben pedig majdnem csak ennek élt.

Mint ügyvédek szerepeltek e perben a Bánffy-család részéről Haller Rezső, Pável Mihály részéről Krecz Ambrus.

Az ítélet.

Az ítélet maga 21 ívre terjed, indokolása határozott és erős jogászai distinkciókat tartalmaz.

Megállapítja a törvényszék a két uradalom (s így közvetve Kolozs és Bihar megye) határvonalát. Ugyanis a Bánffy család beismeri, hogy Magyarországon soha sem volt birtoka, a püspöki uradalomnak Erdélyben nem. E szerint a két birtok között a határvonal ezen az alapon megállapítható volt. Az ítélet azonban az Erdély és Magyarország közötti határvonalat — mint az benne határozottan ki van fejezve — nem állapítja meg, mert erre szükség nincs.

A mi a választott bíróság ítéletét illeti, a védelem erre, mint res judicata-ra hivatkozott azonban a helytartótanács intézménye ezt csak ideiglenesnek mondotta ki, a Bánffy család ebbe beleegyezett így res judicataról szó sem lehet.

Kifejti az ítélet, hogy bár a most megítélt fenyes-erdőket és legelőket időközben a választott bíróság eljárása után a nyolcvanas években a Bánffy-uradalom a kolozsvári törvényszék közbejöttével anélkül, hogy a szomszédos birtokosokat megidézette és meghallgatta volna, az urbéri rendezés alkalmával saját birtokukra vétette föl, azok a Bánffy-család tulajdonát nem képezik, mert Rotyivzel község urbéri rendezésére vonatkozó földkönyv 51. lapján a Bánffy család saját mérnöke megjegyzi, hogy „az itt felsorolt területek újabb kijáratatás folytán a magyarországi birtokokból vettek el”.

Ennél fogva a törvényszék megítélte a választott bíróság az ítélettel eltérőleg azon határvonalat, melyet a becsatolt helyszínelési térképben (1850) a kataszteri kontraktuális térképekben, s különösen egy 1730 ban készült térképben határvonalul fel van tüntetve s a mely a Szálisnál levő országos hármast halárból (mely jelenleg is fennáll) Cacinje Calivásánál levő hármast határig terjed.

Megítélte továbbá ezen határtól Bihar megye felé terjedő összes havasi legelőket és erdőket, körülbelül 3000 holdat és a fa kihasználásért 14535 frtot.

Ezenfelül joga van a püspökségnek 128 ezer forint erejéig újabb kártérítési pert indítani.

Megállapított ezenkívül szemle — és 4000 frt. perköltséget.

„Zöld szász” fészkelődés

Köhalomban.

A köhalmi „zöld szászok” egy része ugy látszik csak nem tud megférni a bőrben. Folyton arra törekszik, hogy a magyarságot bozsaítsa, s hogy végkép tönkre tegye azt a kis barátságos viszonyt is, a mi a magyarok és az intelligens és értelmes „fekete” szászok között még fennáll.

Hogy ez a folytonos izgatás, hecezelődés és ideje komolyabb következményeket nem vont maga után, igazán csak a magyarok és „fekete szászok” mérsékletének és intelligens nyugalmanak tulajdonítható.

Nincs dunapály, nincs valamire való

képzettsége révén pénzt szerző feleség és anya mentheti fel magát fizetett egyének által a dolgok és gondok egy része alól, nem pedig azok a jó régiék, vagy jelenkorunk asszonyai, leányai közül azok, kiknek dolgozni illő, sőt szükséges volna és még sem teszik. Vagy a pénz- és születés ariisztokrácia azon része, kik, mint a más kasztbeli biu szépségek, egyetlen életfeladatuknak azt ismerik, hogy mindenütt jelenlétükkel tündökljenek, utazzán, jögen, theán, jouron, bálban, kivéve a gyermekszobát és konyhát. Vagy azok a divathóbortnak hódoló úres, fejű affectuál szalonládák, kiknek, mint valami mázolt képeknek, vagy rideg szobroknak társaságában, úgy érzéd magadat.

Sem szív, sem lélek, sem kedély nem lakozik bennük és még sem jó anyák és épen nem gazdasszonyok.

Ha jól tudom, a vizűzőn idejében még nem járt senki egyetemre! Sodamában sem léteztek gimnázista hölgyek. Sőt lelkem vehemens erővel sugja szintelen, hogy akkor sem — és egyáltalában soha sem — szemünk hibái hívták ki a büntető Isten ostorát.

Tehát, ha komolyan foglalkozunk azon kérdésekkel és lehetőségekkel, melyek a nőt — akár tudományosan képzett, akár csiszolatlan ősaný — menthetik, vagy vádolhatják, ha tanulmányozzuk a lélek erejét, a vér alkalmát, a hajlamokat, az élet rögtös utait, — lehet-e azt állitanunk, hogy abból az általános jóból, — mi a női nemnek oly kizárólagos sajátja, hogy az urak még bukásában is elismerik fölényét,

632. 23—25.